

Kære studenter,

Hjertelig tillykke med jeres eksaminer. I har gjort det godt i en usædvanlig tid. Bedst som slutspurten skulle sættes ind, blev I ufrivilligt sendt hjem. Skolen lukkede ned, og I måtte fortsætte jeres undervisning i en 100 procent virtuel verden.

Selvom det hele herefter blev meget anderledes, så afsluttede I jo alligevel på en ordentlig måde, I nåede at komme i skole igen – ganske vist under nogle meget specielle forhold, og I fik også lov til at sætte jer ved det grønne bord dog ved færre eksaminer end normalt, men vigtigt af alt, I sprang ud som studenter, jeres familier eller nære kunne give jer den velfortjente studenterhue på efter den sidste eksamen.

Glæd jer over, at alle jeres anstrengelser og afsavn har båret frugt - I skyggen af en undtagelsestilstand, hvor det at give hånd, kram eller kys blev erstattet med håndsprit og afstand til andre. Det har krævet selvdisciplin og vedholdenhed - og det har fordret seriøsitet og modenhed af jer alle. I har klaret det, og I har klaret det godt.

I vil helt sikkert tænke tilbage på dette forår, som et forår, som har været historisk specielt. I oplevede hvordan vores regering på under 24 timer indførte nødlovgivning, som førte til en markant indgriben i jeres personlige frihed og i jeres hverdag – Lige pludselig blev fremtiden usikker, alt blev sat på pause, små og store begivenheder i jeres liv blev aflyst, og I vidste ikke, hvornår I ville få jeres liv tilbage igen.

For mange af jer var det da også ekstra specielt. I kom til at tilhøre den gruppe af danskere i udlandet som på anbefaling af Udenrigsministeriet hurtigst muligt skulle komme hjem. I var på studietur i Ungarn og i Portugal. I fik trods omstændighederne en god studietur, men I kom hjem til et anderledes og totalt nedlukket land.

Jeg kan godt forstå, hvis I sidder her i dag med en følelse af, at I ufrivilligt har været medspiller i en virkelighed, som kan opleves som en surrealistisk film, og når I går herfra med eksamensbeviset i hånden, så er det også stadigvæk med coronakrisen som blind passager. Vores statsminister, Mette Fredriksen, sagde tilbage i marts:

”Vi skal, måske for altid, vænne os til at omgås hinanden på nye måder.”

Det tror jeg ikke. I vil selvfølgelig igen komme til at give kram til hinanden, gå til fester, koncerter, danse og rejse - ganske som I gjorde før.

Vi er alle blevet mindet om, hvor meget sociale fællesskaber betyder. I har selv oplevet, hvordan I har savnet en ”go’ morgen” til klassen eller en high five til klassekammeraterne eller en god ven. Vi er sociale væsener, og derfor er vores relationer til andre og vores netværk en vigtig faktor i vores hverdag. Oplevelsen af at ”høre til” giver os livskvalitet.

I har skullet lægge øre til, at I som generation har haft det svært med at udvise samfundssind. Såvel vores statsminister, vores dronning og sundsfaglige eksperter har udtalt vigtigheden af, at tiden kalder på, at vi står sammen, løfter i flok og udviser samfundssind, hvor fokus her specielt har været på jer som generation.

Det har ikke skortet på bemærkninger om, eller eksempler på, at I enten ikke har forstået situationens alvor eller simpelthen bare er egoistiske.

En undersøgelse lavet af Megafon viser dog, at disse eksempler på, at I tager relativt let på coronasmitten på ingen måde, er et retvisende billede af jeres adfærd. Tværtimod viser det sig, at I i højere grad end andre

aldersgrupper, har afstået fra et være sammen med venner og jeres nærmeste. I har i langt højere grad end andre været bekymret og udvist hensyn.

I har taget ansvar og givet afkald på egne sociale behov til gunst for fællesskabet. De skylder vi andre jer en stor tak for.

Vi mærker, hvordan coronakrisen stiller kontrasten mellem samfundssind, og ønsket om individuel frihed skarpt op. Hvor går grænsen mellem på den ene side, retten til det frie valg og så på den anden side, forpligtigelsen overfor fællesskabet.

Næsten samtidig overalt i Europa, så vi i det tidlige forår, hvordan regeringsmagter på rekordtid indførte nødlovgivning, som på afgørende vis satte nogle af vores helt grundlæggende frihedsrettigheder og gældende retsprincipper ud af kraft.

Det har vist sig, at der i befolkningen har været stor opbakning til disse vidtgående politiske beslutninger. Vi har således alle været villige til at acceptere indskrænkninger i vores personlige frihed, vores bevægelsesfrihed og vores forsamlingsfrihed, da det har været nødvendige tiltag i bekæmpelsen af coronasmitten.

Men det giver os alligevel anledning til at overveje, hvor let det er, på demokratiskvis at vedtage restriktive love, som lægger begrænsninger på noget utroligt værdifuldt i vores demokrati.

Risikerer vi ikke, med statsministerens ord; "Jeg vil hellere gå et skridt for langt end det modsatte", at selvom disse skridt kan være nok så velbegrundede og nødvendige, at vi tilsidesætter væsentlige retsprincipper i vores demokrati, som til enhver tid bør være urokkelige.

I jeres diskussioner med jeres lærere og med hinanden har I lært, hvordan faglig viden kan kvalificere beslutninger. I ved, at komplekse problemstillinger kan betragtes fra forskellige perspektiver, og at der ikke nødvendigvis kun findes én løsning eller én objektiv sandhed.

Hvad er det rigtige at gøre i en given situation. Det gælder i det nære forhold mellem to mennesker. Og det gælder i større sociale fællesskaber lige fra familien til det store internationale samfundsfællesskab. Utvivlsomt et meget kompliceret og svært spørgsmål, og der gives ingen entydige svar. Men én ting kan alle nok blive enige om, at det handler om at tage hensyn til andres interesser. Her følger naturligt, at man må tage stilling til, hvilke hensyn, der har størst betydning, og her er det så, at de etiske dilemmaer opstår. Vi er nemlig ikke enige om, hvordan de forskellige interesser skal afvejes i forhold til hinanden.

Filosofferne har igennem tiden prøvet at give nogle svar. Kant og Bentham, begge fra 1800-tallet, repræsenterer etikken to hovedretninger. Bentham argumenterer for, at en moralsk handling er den, der giver mest muligt nytte/lykke til flest mulige mennesker. Når moralske hensyn strider mod hinanden, så må man vælge den handling, der samlet set giver det bedste resultat for de involverede parter. Kants grundide er derimod, at det enkelte menneske er udstyret med nogle ukrænkelige rettigheder, som ikke kan mistes. Man kan således ikke krænke en persons rettigheder med henvisning til, at det er til fordel for de mange. Kant taler om det kategoriske imperativ, som betyder, at enhver må overholde sine forpligtelser, som menneske, borger, eller hvad man er.

I lyset af dette forår kunne man dristes til at sige, at Kants kategoriske imperativ havde de bedste argumenter i begyndelsen af Coronakrisen, helt centralt stod her, at vi til enhver tid skulle gøre alt for at redde menneskeliv. Hensynet til det enkelte menneske, skulle veje tungest.

Hensynet til medmennesket er uden tvivl et menneskesyn som i sin grundsubstans tiltaler os alle. Her hvor vi står i dag, hører vi tydeligt, hvordan Benthams synsvinkel om mest mulig lykke til alle, vinder gehør. Vi må inddrage ikke bare de menneskelige konsekvenser, men også de samfundsøkonomiske konsekvenser i de valg og politiske beslutninger vi træffer.

Vi skal gøre det klogt, hører vi hele tiden fra politisk side. En lidt pudsigt retorik, for det kloge valg handler jo netop om øjnene, der ser.

Hvad er så den gode handling i afvejningen mellem personlige rettigheder og kollektive hensyn? Vi kan ikke direkte med filosofernes synspunkter afgøre det. Men de giver os i det mindste en ramme og et stillads for, hvad der er på spil, hvilke dilemmaer og forskellige perspektiver, der kan anlægges i en given situation.

Jeg håber, at I med jeres faglige indsigt, og jeres demokratiske dannelse, fortsat, som I har gjort her, forholder jer kritiske og stiller spørgsmål, at I vil udfordre de demokratiske autoriteter.

Mit budskab skal være. Tag jeres kritiske sans med jer, som en uundværlig del af jeres bagage. Stil jer ikke tilfreds kun med ét svar. Vær nysgerrige og åbne og vær ikke bange for at stille spørgsmål, I ikke kender svaret på i forvejen.

Med dette udgangspunkt har I et stærkere grundlag for at finde vej, når livet byder på svære valg. Og de vil komme valgene mellem, hvilken vej I skal gå.

Jeg dimitterer hermed årgang 2020 fra Thy-Mors HF & VUC